

КАРАПЕТЯН

Ольга Михайлівна
art_lina03@yahoo.com

УДК 338.1

НОВІ СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ СУВЕРЕННИХ ФОНДІВ
ДОБРОБУТУ В СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХNEW STRATEGIC VECTORS OF SOVEREIGN DEVELOPMENT FUNDS
DEVELOPMENT IN MODERN GLOBALIZATION PROCESSESк.е.н., доцент, кафедра
економічної безпеки та
фінансових розслідувань
ТНЕУ*Розглянуто особливості створення суверенних фондів з вектором на стабілізацію або розвиток, що дало можливість встановити яким чином ці кошти можуть застосовуватись при реалізації проекту корпоративної інтернаціоналізації та розвитку узгодженості світової політики навколо**фіскальних ідеологій МФО. У статті запропоновано шляхи забезпечення фінансової стабілізації за рахунок використання фінансових резервів акумульованих в суверенних фондах. Зокрема, встановлено, що в зв'язку з кризою на сировинних ринках суверенні фонди змінювали стратегію інвестування на користь вкладення коштів у високоприбуткові акції і альтернативні активи. Наголошено на поглибленні вивчення світового досвіду управління суверенними фондами та можливість їх запровадження в Україні.**Рассмотрены особенности создания суверенных фондов с вектором на стабилизацию или развитие, что позволило установить каким образом эти средства могут применяться при реализации проекта корпоративной интернационализации и развития согласованности мировой политики вокруг фискальных идеологий МФО. В статье предложены пути обеспечения финансовой стабилизации за счет использования финансовых резервов аккумулированных в суверенных фондах. В частности, установлено, что в связи с кризисом на сырьевых рынках суверенные фонды меняли стратегию инвестирования в пользу вложения средств в высокодоходные акции и альтернативные активы. Отмечено углублении изучения мирового опыта управления суверенными фондами и возможность их внедрения в Украине.**The peculiarities of creating sovereign funds with a vector for stabilization or development were considered, which gave an opportunity to establish how these funds can be used in the implementation of the project of corporate internationalization and the development of the coherence of world politics around the fiscal ideologies of the MFI. The article proposes ways to ensure financial stabilization through the use of financial reserves accumulated in sovereign funds. In particular, it has been established that in connection with the crisis in commodity markets, sovereign funds changed the investment strategy in favor of investing in highly profitable stocks and alternative assets. It is emphasized on the deepening of the study of world experience in managing sovereign funds and the possibility of their introduction in Ukraine.**Ключові слова:* суверенні фонди, фінансова криза, міжнародні фінансові інституції, фінансовий ринок, інвестиції, макроекономічна політика*Ключевые слова:* суверенные фонды, финансовый кризис, международные финансовые институты, финансовый рынок, инвестиции, макроэкономическая политика*Keywords:* sovereign funds, financial crisis, international financial institutions, financial market, investment, macroeconomic policy

ВСТУП

Постановка завдання. Суверенні фонди добробуту, особливо на початку XXI ст. стали важливими суб'єктами глобального фінансового ринку. Вони представляють собою зміну підходів до традиційних функцій держав та дозволяють політичним організаціям, державним установам брати участь у приватних ринках транзакцій за межами своїх національних кордонів як учасників приватного ринку.

З одного боку, суверенні фонди – це державна система, заснована на принципах суверенітету, що ґрунтується на формальних структурах з чітким окресленням територіальних кордонів. З іншого боку – це нова система соціально-сформованих функціонально різних управлінських органів, заснована на

принципах вільного руху капіталу та інвестицій, що ґрунтується на системі функціональних структур.

Суверенні фонди стали невід'ємною частиною взаємопов'язаних економічних відносин, які в сукупності відображають глобалізаційні процеси.

Концептуальні засади формування суверенних фондів закладені у працях Ф. Бутинця, В. Гесця, І. Нагорної, О. Пархомчука, Ю. Пікуша, В. Кудряшова.

МЕТА РОБОТИ

Метою даної статті є визначення новітніх напрямків розвитку суверенних фондів добробуту в світових глобалізаційних процесах та виявлення доцільності їх формування в умовах вітчизняної економіки.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, наукові матеріали періодичних видань, експертні матеріали Міжнародної робочої групи суверенних фондів, ресурси Internet.

У ході проведення дослідження використано методи узагальнення, аналізу та синтезу, метод порівнянь та узагальнень.

РЕЗУЛЬТАТИ

Упродовж останніх років діяльність суверенних фондів як потенційних інвесторів набула істотного розвитку. Ресурси фондів є потужним джерелом прямих іноземних інвестицій в широкий спектр активів у тому числі: сільськогосподарські угіддя, аеропорти, енергетику, фінанси, нерухомість, фондові ринки. Тому цілком очевидно, що суверенні фонди стали об'єктом системного і детального вивчення. Суверенні фонди через призму новітніх глобальних економічних викликів все більше розглядаються як важливі інструменти внутрішньої макроекономічної політики.

За останні роки суверенні фонди багатьох країн накопичили значні резерви і посилили свій вплив на світовому фінансовому ринку. Станом на січень 2016 р. суверенні фонди здійснювали управління значними фінансовими ресурсами, що оцінювалися в 6,3 трлн. дол. США [1].

Міжнародні фінансові організації у своїй діяльності почали формувати політику кредитування з врахуванням ресурсів суверенних фондів. Більше того, експерти МВФ приймали активну участь у розробці інституціональної архітектури суверенних фондів, що призвело до розробки впливових норм їх організаційно-правового регулювання (принципи Сантьяго). Зокрема, суверенні фонди у формі стабілізаційних, ощадних фондів та фондів розвитку, а також у формі фіскальних дисциплінарних цілей розвитку фондів були залучені до технічної допомоги та проєктів кредитування МВФ [2]. Новітні виклики світової фінансово-економічної системи призвели до диверсифікації інструментів впливу МФО на стратегію використання фінансових резервів суверенних фондів, зокрема тепер МФО можуть переглядати ресурси суверенних фондів як корисну частину інструментів МФО для кредитування та створення потенціалу для країн, що розвиваються, за умови відповідності певним критеріям. У той же час, суверенні фонди прийшли до розгляду МФО як потенційних суб'єктів інвестування [3].

Суверенні фонди – це резерви фінансових ресурсів, заощадження, які можуть використовуватися на різні цілі для інвестицій як в межах держави, так і за її межами. Таким чином, вони за своєю сутністю є потенційно важливим інструментом економічної політики, виступають як важливий елемент у формуванні та функціонуванні глобальної системи, заснованої на вільному переміщенні капіталу та інвестицій. У цьому контексті міжнародні фінансові установи, зокрема Світовий банк та МВФ, позитивно сприймали будь-які зусилля держав щодо відкриття своїх кордонів до притоку капіталу (за винятком питань забезпечення національної безпеки). У цьому контексті пріоритетним завданням світової фінансової

архітектури було захист приватної, комерціалізованої інвестиційної діяльності за межами їх кордонів дотримання глобалізованого економічного (і, особливо, фінансового) порядку [3].

Постійною платформою для дискусії проблем розвитку і функціонування суверенних фондів на основі принципів Сантьяго служить Міжнародний форум суверенних фондів добробуту (The International Forum of Sovereign Wealth Funds), який сформований Міжнародною робочою групою в 2009 р [4]. Станом на початок 2018 р. до складу Міжнародного форуму суверенних фондів добробуту входять 32 фонди з 31 країни [5].

Початкова фінансова орієнтація суверенних фондів була обмежена обсягом та характером вихідних інвестицій. Але, упродовж функціонування суверенних фондів відбулися зміни їх внутрішньої політики, оскільки обсяги цілей суверенних фондів були розширені та змінені. У 2008 р. було розглянуто можливість розширення завдань фондів добробуту, як суверенних фондів розвитку. Так, У період глобальної фінансової кризи (2008 р.) інвестиції в основний капітал стали відбуватися набагато рідше, а зусилля щодо забезпечення прозорості суверенних фондів та їх підзвітності поступилися місцем конкуренції за їх капітал.

Суверенні фонди стали одержувачами фінансових ресурсів, спрямованих на стимулювання інвестицій в Європі. У той же час суверенні фонди, які сформувалися на Близькому Сході зіткнулися з новими обмеженнями через жорстку економію бюджетних коштів, викликаних падінням цін на природні ресурси. Уряди в значній мірі відмовилися від зусиль реорганізувати суверенні фонди, щоб диверсифікувати інвестиційні цілі. Зокрема, у червні 2016 р. було оголошено про злиття Міжнародної нафтової інвестиційної компанії Абу-Дабі з компанією «Мубадала Девелопмент», які мали абсолютно різні цілі і стратегії. Консолідація суверенних активів стала новим трендом.

Як уже було зазначено, кількісний і якісний розвиток суверенних фондів насамперед пов'язано з періодом високих цін на нафту у першому десятилітті XXI ст. Але в зв'язку з кризою на сировинних ринках суверенні фонди змінюють стратегію інвестування на користь вкладення коштів у високоприбуткові акції і альтернативні активи (наприклад, нерухомість), зокрема:

– Державний пенсійний фонд Норвегії (SPU) інвестує у високотехнологічні компанії (Apple, Alphabet, Microsoft) і сфери, які пов'язані з нафтою і газом. Більше того, упродовж останніх років фондом здійснено перегляд стратегії розвитку у напрямку інвестування в ринки, що розвиваються. У співпраці із Центральним банком використовують свого роду індекс, що складається з 23 валют. Хоча станом на початок 2018 р. розглядається проєкт, де планується використовувати індекс, що складається з трьох основних валют: долар, євро і британський фунт. На думку фахівців, такі заходи зменшать фінансові ризики пов'язані з волатильністю іноземних валют та перманентними світовими кризами. Таким чином, в довгостроковій перспективі диверсифікація вкладень в боргові цінні папери не така ефективна, як, наприклад, дивер-

сифікація вкладень в акції. Так, зокрема станом на початок 2018 р. фонд володіє борговими цінними паперами на суму 140 млрд. дол. США, з них 20 млрд. дол. США припадають на Японію, 40 млрд. дол. США – на цінні папери країн, що розвиваються [5].

За підсумками 2017 р. прибутковість інвестицій фонду в акції складала 3,4 %, в облігації – 1,1 %, в нерухомість – 2,1 %. Найбільший позитивний внесок в прибутковість фонду в II кварталі внесли інвестиції в акції Nestle, китайської Tencent і швейцарської Novartis. Найбільших втрат фонд зазнав від інвестицій в акції General Electric, AT & T та IBM. Обсяг активів Суверенного фонду Норвегії станом на кінець 2017 р. склав 8 трлн. 20 млрд. крон (1,01 трлн. дол. США) [1].

– Суверенний фонд Королівства Саудівська Аравія за останній рік інвестував 50 млрд. дол. США в іноземні активи, більшу частину – в технологічні компанії. Наприклад, в червні 2016 р. суверенний фонд інвестував 3,5 млрд. дол. США в Uber. Фонд державних інвестицій Саудівської Аравії також переглянув стратегічні напрямки розвитку і свої фінансові ресурси інвестує у транспортну сферу, в тому числі спільно з іншими холдингами. Суверенні фонди країни активно використовували значні активи для виходу на публічні внутрішні та зовнішні ринки акцій. Згідно з недавнім аналізом, Саудівська Аравія є крупним акціонером в 89 з 100 найбільших фірмах країни – і власником контрольного пакета акцій в 34 фірмах [5].

– Уряд Катару розробляє стратегію інвестування в технологічні стартапи.

Ряд суверенних фондів були створені в ході світової фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр. Французький стратегічний інвестиційний фонд Le Fonds stratégique d'Investissement (FSI) є одним з таких фондів. Він був створений в листопаді 2008 р. FSI був заснований для підвищення вартості акцій і в цілому стабілізації функціонування французьких компаній. FSI регулюється Caisse des Depots, французької державною компанією, створеною в 1816 р. За рахунок створення дочірніх компаній Caisse des Depots є глобальним інституційним інвестором з активною присутністю більш, ніж на 100 фінансових ринках. Фінансова надійність Caisse des Depots відбивається у високих кредитних рейтингах компанії: Moody's (Aa1), Standard & Poor's (AA), і Fitch (AA +) [1].

Консолідуючи свої активи, суверенні фонди ймовірно, зосередять увагу на внутрішніх біржах. Зрештою будь-які подальші продажі державних активів будуть проводитися на публічних ринках акцій, завдяки зацікавленості політиків регіону в розвитку місцевих ринків капіталу.

Ключове розуміння, яке може бути отримано в результаті функціональної експертизи суверенних фондів у країнах, що розвиваються полягає в тому, що розширення використання суверенних фондів може створювати фундаментальну напругу в межах поточної формальної аналітичної системи.

Інша важлива тенденція – це зростання суверенних фондів, в основному орієнтованих на промисловий або економічний розвиток, залучення прямих іноземних інвестицій та оптимізація державних підприємств.

З огляду на останні тенденції бачимо, що суверенні індустріальні конгломерати формуються та успішно розвивають економічні партнерські відносини, отримуючи вигоду від передачі знань та промислового розвитку в таких галузях, як аерокосмічна, оборонна, енергетична та технологічна.

ВИСНОВКИ

Отже, Україна накопичує досвід щодо управління суверенними фондами, а також на рівні влади розглядаються перспективи залучення коштів світових суверенних фондів. В умовах світової фінансової кризи суверенні фонди різних країн змінювали свої інвестиційні стратегії, переорієнтовуючись на внутрішні ринки. Під час ходи кризи з'явився ряд нових суверенних фондів, в тому числі Le Fonds Stratégique D'Investissement у Франції. В умовах поширення зовнішніх ефектів зараження внаслідок кризових явищ в світовій економіці суверенні фонди змінювали стратегію інвестування на користь вкладення коштів у високоприбуткові акції і альтернативні активи (наприклад, нерухомість).

Встановлено, що коли приплив іноземного капіталу на ринки країн – власників суверенних фондів скорочується, державні фонди змушені заміщати іноземних інвесторів або створювати умови для співінвестування з іноземними партнерами.

Список використаних джерел

1. Global sovereign wealth fund, Tue Apr 19, 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до інформації: <http://www.reuters.com/>.
2. Карапетян О. Суверенні фонди в системі забезпечення фінансової безпеки держави: діалектика теоретичних уявлень та оцінка сутності держави [Текст] / О. Карапетян // Економіка. Управління. Інновації. Серія: економічні науки: електронне наукове фахове видання. Житомирський державний університет імені Івана Франка. – 2016. – Випуск № 2 (17).
3. Карапетян О.М. Формування державних фінансових резервів у ретроспективі економічного розвитку [Текст] / О. Карапетян // Економіка і суспільство: електронне наукове фахове видання. Мукачівський державний університет. – 2017. – Випуск 12.
4. Принципи Сантьяго / Міжнародна робоча група суверенних фондів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ecgi.org/codes/documents/iwg_santiago_principles_oct2008_enpdf
5. Вивчаючи нові горизонти ринків / Міжнародний форум суверенних фондів IFSWF. – Астана, 5-7 вересня 2017 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iwg-swf.org/>